ПАМЯТНАЯ КНИЖКА

САРАТОВСКОЙ ГУБЕРНІИ

НА 1872 ГОДЪ.

(Изданіе Статистическаго Комитета).

САРАТОВЪ

1872.

Пушкинская
Библіотека
Б

Печатано въ типографіяхъ: Губернскаго Правленія, Ищенко, Кунардина и Ситницъ.

ПАМЯТНАЯ КНИЖКА

САРАТОВСКОЙ ГУБЕРНІИ

на 1872 г.

Въ общемъ собраніи саратовскаго губернскаго статистического комитета, 16 апрѣля 1871 г., было между прочимъ доложено возбужденное г. предсѣдателемъ комитета, начальникомъ губерніи, М. Н. Галкинымъ-Враскимъ предположеніе издать къ 1872 г. „Памятную книжку Саратовской губерніи", каковое предположеніе и было собраніемъ единогласно одобрено.

Согласно сему составлена комитетомъ издаваемая „Памятная книжка", въ составъ которой введены въ 1-ю часть: мѣсяцесловъ, адресъ-календарь и разныя другія справочныя свѣдѣнія, а во 2-ю: находившіяся въ распоряженіи комитета данныя, ближайшимъ образомъ относящіяся до мѣстной статистики, а также отчасти до этнографіи и исторіи края.

ОТДѢЛЪ III.

МАЛОРОССІЙСКІЯ ПѢСНИ,

записанныя въ Баландѣ (аткарскаго уѣзда) дѣйствительнымъ членомъ статистическаго комитета

С. Г. Иллюминарскимъ.

ПѢСНИ ИСТОРИЧЕСКІЯ.

1.

С а в а.

Ой, бувъ Сава, не любивъ сала, та все паляниці,
Не любивъ Сава дівчатъ, та все молодиці.
Ой, бувъ Сава старий, сідий та при кошевару,
Вигодовавъ сина Саву Польши на славу.
Ти бачишь, старий сідий, що синъ Сава робитъ,
Вловили запорозьця та въ кайданахъ водятъ.
Збіралася сірідь січі велика громада,
Викликали охотничка пана Саву бити.
Ой, озвався панъ Игнатко пана Саву бити.
Зъ вечіра копей сідлали и на копей сідали,
У півночи у пана Сави сірідь двора стали.
Ой, озвався хлопець малий:
—Нема пана, нема Сави, нема его дома,
Нема пана, нема Сави, у ляхівъ на обіді,
И не знае панъ Сава о своеі біді.
—Здоровъ, здоровъ, пане, здоровъ поживаішь!
Зъ украіни гостей маішь, чімъ будешъ привітати?
—Милі моі гости, чімъ васъ привітати?
Давъ міні Господь сина, буду въ куми брати.
—Вжежъ тобі, вражий сину, насъ въ куми не брати;
Вжежъ тобі, вражий сину, одъ насъ погибати.

Якъ кинетця панъ Сава то до ясного меча.
Взявъ же его панъ Игнатко̀ зъ правого плеча.
Якъ кинетця панъ Сава въ переднюю оболону,
И піймали пана Саву въ руки живого.
Били, били пана Саву, та й домъ запалили.

Варіантъ этой пѣсни.

Бувъ собі та панъ Сава,
Виrодовавъ собі сина козакамъ на славу.
Якъ поіхавъ та панъ Сава по-підъ лисомъ тихо,
Та приіхавъ та панъ Сава та до свого двора;
Питаетця челядонькі, чи все гараздъ дома.
—Все гараздъ, все гараздъ, лишь одное страшно:
Виглядаютъ изъ-за гори гайдамаки часто.
Та сидитъ Сава въ конець стола, ставъ листи читати;
— Піди, хлопче, піди, милий, вточи міні пива,
Нехай випью за здоровье та своего сина.
Піди, хлопче, піди, малий, вточи міні горілки,
Нехай випью за здоровье та своеі жінки.
Піди, хлопче, піди, малий, вточи міні гречи,
Нехай випью за здоровье та своеі доцці.
Не устівъ же панъ Сава горилкі вточити,
Вжежъ панъ Игнатко зъ козаками въ передніі.
Взяли Саву на три списи, та підняли въ гору хаті.

2.

Перебійносса.

Ой, лугами та берегами покопани гаті.
Берегись, пане Перебійносе, бо хотятъ ляхі взяти.
—Ой, я панівъ, ой, я ляхівъ, ой, я не боюся:
Ой, е въ мене джюра малий,—та я жъ за ними побьюся.
—Ой, е въ мене панъ Перебійносе; вінъ не думае и не гадае,
Зъ Кумарькою, та зъ Наталкою кубочки сполняе.
И отсовае панъ Перебійноса изъ шинку кватирку,—
Ажъ тамъ панівъ, ажъ тамъ ляхівъ,

Якъ кури по ринку.
Якъ ударитця панъ Перебійноса объ стіль головою,
Якъ ударитця панъ Перебійноса объ поли руками:
—Ой, теперъ же, джюра малий, бери коня вороного,
А міні, джура малий, хоть старого пелового.
Не успівъ же панъ Перебійноса на коника впасти.
Якъ узявъ джюра малий якъ снопи ляхівъ класти.
Не успівъ же панъ Перебійноса на коника сісти,
Якъ узявъ джюра малий якъ на капусту сікти.
Якъ погляне панъ Перебійносе на джюру малого,
Ажъ не вискоче конь вороний изъ ляцкого трупу.
Ударивъ же панъ Перебійноса вороного коня у пруги:
—Не торкайся жъ ти, конь вороний, до ляцкого трупа.
....
Якъ ударивъ джюра малий изъ нового пистоля,
Ажъ посунувся панъ Перебійноса съ коника полового.
Булобъ тобі, паше Перебійносе, усей правди не казати;
Ато остались у тебе дітки маленькі.

Примѣч. Мнѣ передавали, что Перебійноса былъ колдунъ (характерникъ); никакое оружіе на него не дѣйствовало. Джюра малый его ученикъ, которому онъ открылъ свои тайны. Перебійноса панъ жертвою своей довѣрчивости.

3.

Байда.

—Ой, Байда жъ мій, Байда, Байда молоденькій
Буде зъ тебе, Байда, та козакъ войненькій;
А я за тебе, Байда, та дочку отдамъ
— Я твоеі дочки та не хочу брати,
Бо твоя дочка та погана,
А твоя віра та проклята.
Ой, розгнівався та тараській царь,
Та закинувъ Байду у темну темницю,
У пустильницю.
Сидить Байда ни день и ни два,
Ни одніі нічки,
Та зробивъ же Байда три стрілочки,

Та набачивъ Байда въ морі три лебедочки.
—Ой, убью, убью-царю на вечерю,
А царицї та ще на печеню,
А царевій доцці та на вечорниці.....
Поіхавъ царь та на погуляння,
Та узявъ Байду на любовання.
Якъ натягне Байда та тугенькій лукъ,
Якъ ударивъ царя посередь чола,
А царицю у потилицю,
А цареву дочку по білому личку.....
—Отъ теперъ хоть суди судіте,
Хоть голову зніміте!

4.

Морозенко.

Ой, Морозе, Морозенку, ти славний козаче!
Ой, по тобі, Морозенку, вся Украіна плаче;
А не такъ-то Украіна, якъ рідна родина;
А не такъ-то и родина, якъ гордое військо.
Изъ-за гори, изъ-за крутої сильно військо виступае,
Попереду Морозенко на воронімъ коні грае.
Склонивъ же вінъ головоньку своему коню на гривоньку.
Бідна жъ моя головонька! Кримъ чужая сторононька.....

5.

Іде козакъ по улиці, та на коня похилився;
А за нимъ иде стара мати.—Сину жъ мій, не журися!
—Ой, якъ же міні, мати, журитця перестати?
Що підо мною мій гнідий кінь уже ставъ приставати!
Ой, ви сотники, вы повковники, воліть мою волю:
Якъ я помру, молодий козакъ, ведіть коня за мною!....
Ой, въ Воронежи огні горять, въ Сокорині димно,
А по Баланді самъ гатьманъ ходе, лішь его паметъ видно.
И коня ведуть и сбрую несуть, а кінь головоньку клоне,
А за нимъ иде стара мати, білі рученьки ломле.

Пѣсни изъ быта и частной жизни: казацкія, чумацкія, семейныя, любовныя и друг.

6.

Ой, зажурився ясний соколоньку.
Що я рано изъ ірія вийшовъ;
Я думавъ, що то гречки цвітуть,
Ажъ то по горахъ сніжки лежать,
А по долинахъ та все води стоятъ.
Ой туманъ поле покриває,
А мати сина въ військо виряжає.
А виряжавши, сильно проклинає:
—Бодай же тебе, синку, орда взяла
Та у Крымъ задала.
—А я, мати, Криму не боюся:
Мене, мати, всі въ Криму знаютъ,
Ще здалека мене зустрічаютъ,
Та охвицеромъ мене називаютъ,
И сріблomъ, златомъ мене надаряютъ.
Ой, туманъ поле раскриває,
А мати сина назадъ завертає:
—Вернись, синку, до домоньку,
Змию тобі головоньку.
—Змий же, мати, та своєі доцці,
Своєй доцці, та що наняноцці.
А міні змиютъ дрібнії дощі,
А розчешутъ буйнії вітри.

7.

Ой, у полі могила
Зъ вітромъ говорила,—
Не дуй, вітре, ти на мене,
Щобъ я не чорніла.
Ой, вітеръ не віе,
И сонце не гріе,

Тілки въ степі край дорозі
Трава зеленіе.
Ой, у полі річка,
Черезъ річку кладка;
Не покидай, козаченьку,
Рідненького батька.
А якъ же ти покинешь,
То й самъ марно згинешь,
Річеньками, водоньками
За Дунай заплинешь.
—Я того же-жъ Дунаю
И самъ, мати, не знаю,
Не пивъ води дунайської,
Не ївъ каши козацької.
Бодай же тая Дисна
Травою заросла,
Щобъ мене молодого
За Дунай не несла.

8.

За лісомъ за темненькімъ
Брала вдова лень дрібненькій;
А беручи слізно плаче.
Та летівъ воронъ дібровою,
Розмовляе зо вдовою:
Та чого, вдова, слізно плачешь?
—А якъ міні не плакати!
Всі козаки зъ війські ідуть,
А мого пана коня ведуть.
Вийди, вдова, молодая,
Возьми коня свого пана.
Вийшла вдова молодая,
Взяла коня свого пана,
Стала коня розпрашивати.
—Не плачъ, вдова молодая,
Вжежъ твій панъ оженився,
Попявъ собі панночку—
Въ чистімъ полі могилочку.

9.

По двору хожу я,
Калиноньку сажу,
Рожу поливаю,
Червону рожу (*)
Дрибними слізоньками:
Ой, покидае мене
Милий козаченько
Зъ милими дітоньками,
Сідлае коня вороного,
Іде прічь одъ мене,
А я за нимъ ходю,
Хустиноньку носю,
Та свого милого прошу:
Куда-жъ ти ідешь,
Мій милосенькій,
Куда ти одъізжаішь,
Кому мене приручаішь?
—Приручаю тебе, миля,
Голубонька сива,
Едіпому Богу.
А самъ я поіду, мила,
На Вкраіну, до свого роду.
Колибъ я знала та відала,
Віткіль миленькій буде,
Обстілала-бъ я
Степи и дороги
Зеленимъ сукномъ,
А дороженьки ти широкі
Чорнпми барашками.
А сама-бъ я стала
Край дороженьки
Білою тополею.

(*) Рожа растеніе изъ сем. Malvaceae, разводимое малороссіянами въ цвѣтникахъ.

А мій милесенькій іде,
Тополеньку ломле,
Къ серденьку прикладае:
—Тополенька біла
Серденьку мила,
Якъ тобі й на світі жити!

Прим. Тополь, съ которою сравниваетъ себя жена казака, служитъ символомъ любви.

10.

Ходе, броде козакъ по діброві,
Питаетця дівки молодої:
Дівчинонька, пусти на госпожу.
—Ой, козаченько, боюсь поговору.
—Ой, дівчинонько, не бійся нічого;
Тільки збуди мене рано молодого,
Такъ рано, щобъ ще й не світало,
Щобъ ще й барабани не вибивали,
Щобъ ще й гусарочки въ строю не стояли.
А дівчинонька козака любила,
Вона его рано не збудила,
Та й погнала коровъ во діброву,
А овечки въ зелені лужечки.
Якъ проснувся козакъ молоденькій,
Ажъ світъ якъ денекъ біленькій.
—Ахъ, дівчинонько, яка-жъ ти зрадлива,
Зрадила мене молодого—
Украдено коня вороного,
Сідольце сидъ золота литого,
А попружечки зъ зеленого шовку;
А самъ козакъ зъ гетьманського полку.
Служивъ же я Богу, служивъ Государю,
Носивъ одежу та все китаеву,
Китайку та все голубую,
Та любивъ дівчину, та ще молодую.

11.

Козакъ йде и улица гуде,
Стой, верба, не шатайся,
А на козакові пара жупанівъ.
А ти, дівчина, не важся!
Ой, на козакові пара жупанівъ,
А завтра не буде й свити.....

12.

Ой, ходивъ чумакъ
Сімъ годъ по Дону,
Та не було причиноньки
Ніколи єму.
Злучилась причина,
Зъ Криму идучи,
Надъ битою дорогою,
Волівъ насучи.
Въ его воли похрамали
И самъ захворавъ,
И въ возі лижить,
Никто жъ его й не спитае,
Що въ его болить.
Та товаришъ его
Прийшовъ до его,
Взявъ его за ручиньку,
Питае его:
Товарищу жъ мій,
Що въ тебе болить?
—Болить въ мене головонька,
Та ще не сама.
Бідна жъ моя головонька,
Чужа сторона!
Товарищу жъ мій,
Не жалій мене:
Бери въ мене срібло й злато—
Та поминай мене.

Хто надъ вами паномъ буде,
Якъ мене славного чумаченька
На світі не буде?....
Померъ, померъ, славний чумаченько
Въ неділоньку вранці,
Заховали славного чумаченька
Въ зеленої травці.
Збудували славному чумаченьку
Домовину зъ рогожи,
Поховали славного чумаченька
Въ степі при дорозі.

15.

Ой Василю, Василю,
Серднятко мое,
Не ходи-жъ у дорогу,
Нехай батько иде.
Батько старий, батько старий,
На світі нажився,
А ти, мое серднятко,
Недавно женився.
Якъ погонишь волівъ пасти,
Треба хлопцямъ жінку вкрасти,
Треба дома сидіть,
Треба жінку глядіть.

16.

Пила, пила Невмериха на меду,
Та пропила свою дочку молоду.
—На що-жъ ти мене, мати, караешь,
Що за того Шенгеренка даваешь!
Наступила чорна хмара, темна ніч.
—Ой, не люблю Шенгеренка, піду прічь!
Пішла, пішла Невмерівна горою,
А за нею Шенгеренко другою;
Нажене Невмерівну та не бье,

А все ії словами картас:
Чого, чого, Невмерівна, пішки йдешь?
Хиба у мене воронихъ коней не мае?
—На що-жъ міні твої коні вороніі!
Ти самъ, молодъ, не підъ мислоньки міні.
Пішла, пішла Невмерівна пожаремъ,
А за нею Шенгеренко самъ копемъ.
А на жено Невмерівну, та не бье,
Все ії словами картае:
Чого, чого, Невмерівна боса йдешь?
Хиба у мене нема чоботівъ червонихъ?
—На що міні чоботи червоні!
Ти самъ, молодъ, не підъ мислоньки міні.
Ой, дай міні, Шенгеренко, ножечка,
Одрізати своего білого рубочка,
Завъязати свою білую ножечку.
Неврізала Невмерівна рубочка,
Та одрізала своего щірого сердечка.
—Бери-жъ мене, Шенгеренко, на коня,
Теперь же я, Шенгеренко, вся твоя.

17.

Ой, отдала мене мати
Далеко одъ себе,
Та заказала міні мати
Сімъ годъ не бувати.
А я матері не послухала,
У годъ приліпула.
Якъ сяду, якъ паду
У матінки въ саду,
Закую, закую трема голосами.
А ось иде моя мати
Зозулі питати,
А за нею менший брате
Зозулю стрілати.
—Ой, не стріляй, мій синочку,
Сії зозуленьки;

Ой, якъ же сій зозуленьці,
Якъ на каліноньці,
То такъ моій дитиноцці
На Вкраіноцці.

18.

Ой, хотіла мене мати
За нелюба отдати,
Та заказала міні мати
Кровать тесати
Сильно високу, въ розгонъ широку,
Щобъ нелюбъ зъ краю,
А я зъ другого.
Зіронька зійшла,
Мила спати лягла,
А друга зійшла—
Вона проснулася,
Одъ свого нелюба
Одвернулася,
Та важко воздохнула.
—Чого ти, мила,
Важко вздихаешь?
Хиба-жъ ти моеі
Хліба-солі не маешь?
—Я хлібъ-сіль маю,
И не понихаю,
Та за тобою, нелюбе,
Життя не маю.
Ходе смертенько
По сінлхъ, по хаті,
Хоче смертенько
Нелюба взяти.
—Смертенько, матінько,
Не бери-жъ ти его,
Возьми мене молоденьку,
Якъ у саду вишеньку
Та зеленесеньку.

Скажуть люди,
Що я его не любила,
Та скажуть же люди,
Що я его слубила.

19.

Півень волохатий
Ходе коло хати.
—Ой, не гуди, голубоньку,
Не гуди-жъ ти небоже!
Даруй міні, милий Боже,
Кого я люблю дуже!
Хоть я худобоньки не матиму —
Горя не знатиму.
Зъ великою худобою
Живуть люди въ досаді,
А зъ милою дружиною
Хоть серденько въ одряді.

20.

Погнала бабусенька
Куріпочокъ пасти;
Сама сіла на могильці
Куделочку прясти.
Де ни взялась тая шульга,
Ухватила двое;
Сама швідко повернулась
Задавила трое.
Пригнала бабусенька
Куріпочокъ до дому;
Якъ ухвативъ старий дідъ
Изъ воза притику,
Та побивъ старій бабі
Морду и пику.
—Бодай тобі, старий діду,
Голова облізла,

Що після твого бою
На пічь я не злізла.

21.

Ой, умру я, умру
Та буду дивитця,
Чи буде мій миленькій
По мині журитця.
А вінъ не журится,
Въ жупанъ нарядився,
Сідла коня вороного,
Та іде жинитця—
А я якъ схватюся,
Та за гриву ухватюся:
Постій, постій, мій миленькій,
Пока я скончуся.

22.

Якъ хотіла мене мати
За хорошого отдати,
Та отдала за такого,
За пьюницю горького.
Пье пьяниця ниділю,
Ничого-жъ я не вдію;
Пье пьяниця другую,
А я млада горюю;
Пье пьяниця третію,
А я млада не втерплю.
Посилала-жъ мене мати
Пьяниченьку шукати;
Я забула роспитать,
Де пьяниченьку шукать,
Чи у лузі при дорозі,
Чи на лютімъ на морозі,
Чи въ козачки на Дону,
Чи въ шинкарки на дому.

У шинкарки на дому
Пропивъ свою худобу.
Чоловіче пропою,
Горе міні зъ тобою!
Проливъ бички и тилички,
И красніі черевички;
Пропивъ хату и кімнату,
Саму мене пребогату;
Пропивъ світу и сорочку,
Самъ же сидить у куточку,
Не жалійте-жъ голяка—
Его доля така!

23.

Була у мене жинка,
Була у мене любка,
Сивая голубка.
Та послала мене жинка
У лісъ по дрова,
Дала-жъ міні кобилу,
Тай дала-жъ міні сліпую,
Тай дала-жъ міні хромую,
Щобъ я утомився,
Та въ лісі забарився.
А Богъ міні погодивъ,
Вовкъ кобилу задавивъ,
А я-жъ не утомився
И въ лісі не забарився.
Дала-жъ міні сокіру,
Дала-жъ тупую,
Щобъ я утомився,
Та въ лісі забарився.
А Богъ міні погодивъ.
Я сокіру загубивъ,
А я жъ не утомився
И въ лісі не забарився.
Дала-жъ міні хліба,

Дала-жъ міні цвілого,
Щобъ я утомився
И въ лісі набарився..... и т. д.

Примѣчаніе. Эта пѣсня-мѣстная импровизація.

24.

Чи ти чула дівчинонька,
Якъ я въ тобі въ ночи бувъ,
Підъ великимъ вікопечкомъ
Якъ сивенькій голубонько гувъ.
—Хоть и чула, хоть не чула,
Та не озивалась,
А на тебе, мое сердце,
Та не сподівалась.—
Тече річка не величка
Та спідъ саду—винограду,
Кличе козакъ дівчиноньку,
Та до себе на пораду.
—Порадь мене, дівчинонько,
Якъ рідная мати:
Чи міні теперь жинитися,
Чи міні тебе ждати?
—Ой, я-жъ тебе, козаченько,
Тай ражу и не ражу:
Я зъ тобою вечеръ стою,
А на інчого важу.
—Враги вбили-бъ твого батька
Та зъ твоею порадою!
Бодай же ти, дівчинонько,
Тоді за міжъ пішла,
Якъ у полі при дорозі
Та зелена рута зійде.
—Бодай же й ти, козаченько,
Та тоді ожинився,
Якъ у лісі на орісі
Та кукіль вродитця.

Дівчинонька догадалась,
Та все руту поливала.
Весна прийшла, рута зійшла,
А дівчинонька за міжъ пішла.
А у лісі на орісі,
Та кукіль не вродився—
Козакъ старий якъ собака,
Та ще й не оженився.

25.

Сонце низенько,
Вечіръ близенько,
Коли жъ ти прийдешь,
Милий серденько?
Прийди до мене
У кімнату спати,
А я закажу всімъ,
Щобъ не знала мати.
А якъ упускала,
Легонько уздихала,
А якъ випускала
Плакала ридала.
Теперь же міні
Зъ мосту та въ воду,
Що не надивилась я
На твою вроду.
Теперь же міні
Маляра шукати,
Щобъ твої брівочки
Намалювати,
А на тій же стіні
Де спати міні,
На тій же кроваті,
Де міні спочивати.
Ти-жъ мене любивъ,
Якъ мати дитину,
Ти-жъ мене покинувъ

Бідну сиротину.
Ти мене любивъ,
Якъ тобі кохалось,
Ти мене покинувъ,
Я сама осталась.
Пусть мене світъ осуждае,
Моі слабості випить,
А любовь кто прямо знае,
Той буде жаліть мене.

26.

Ти живешь на горі,
А я підъ горою;
Чи ти тужишь такъ за мною,
Якъ я за тобою.
Якъ би ти такъ за мною
Якъ я за тобою,
Жили-бъ, жили-бъ, серце мое,
Якъ ріба зъ водою.
Посію я конопельки,
Верхи зеленешькі.
Милий милу покидае,
Вороги раденькі.
Коли-жъ мене покидаешь,
Покинь хліба істи,
Щобъ тобі тяжко-важко
Зъ іншою сісти.
Коли-жъ мене покидаешь,
Покинь води пити,
Щобъ тобі тяжко-важко
Зъ іншою жити.

27.

Якъ засватавъ Куземучко у Черниша дочку,
Та поіхавъ Куземучко солоду молоти.
Ой, заїхавъ Куземучко до тещиньки въ гости.

Куземучко у тещиньки пілниченьку носить,
А тещинька Куземучку вечерити просе.
Куземучко у тещиньки вечері вживае,
А Одарка съ Малашкою въ вікно заглядали,
А Одарка съ Малашкою сокіру точили.
—Буде, буде, Куземучко, вечері вживати,
Сідай же, Куземучко, на нові сані,
Та поідемъ, Куземучко, куда сами знаемъ.
Якъ повезли Куземучку въ густіі лози,
Якъ заплаче Куземучко въ дрібніі слези.
Якъ повезли Куземучку ще въ густійшиі,
Заплакавъ Куземучко ще дрібнійшими.....
Ой, держи-жъ ти, Малашко, коня за візкі,
Уже склавъ Куземучко и ручки и ніжки.
А въ тиеі у Одарки у поліхъ мережка,
А де везли Куземучку—крововая стежка;
А въ тиеі у Одарки червоная стрічка,
А де везли Куземучку крововая річка.

28.

Коло гаю конемъ грае,
А въ гаі не бувае.
—Не подівуй, дівчинонько,
Що я тебе не займаю.
Хоть займать не займу,
Издалека подивлюсь.
Чемусь у гаю вода мутна?
Либонь хвиля сбила?
Чемусь дівна не весела?
Либонь мати била!
Хоть мати не била,
А сами слези льютця:
Одъ нелюба письма шлютця,
А одъ милого не мае.
Надъ моими воротами
Виступала черна хмара,
А я эту чорну хмару

Перомъ розмахаю,—
Перебула вороженьку,
Перебуду худу славу.

29.

Ой, на річці на Лібіяці,
Там Гиря ложки прала.
Де ни взялись козаченьки
Волівъ наповали;
Зъ собою Гирю підмовляли:
Ходимъ, Гиря, ходимъ зъ нами,
Ходимъ зъ нами, зъ козаками,
У насъ, Гиря, всего много:
Сімь візъ платья матирного,
А четире посконного.
Якъ вивели Гирю
У степъ на могилу—
—Оце тобі, Гиря,
Дудки и скрішки;
И тоненькі голосочки,
И помирать тобі тутъ безъ сорочки!

30.

Ой, плачу я, плачу,
Тай літа марно трачу.
Прошли-жъ мої літа,
Якъ бурнії вітри.
Колибъ я знала,
Колибъ я відала,
Де старість продають,
А молодість купують,
То абъ жо ціни не донивъ,
Та старість би продавъ,
Хоть би и переплативъ,

Та молодість би купивъ.
Слуги мої, слуги,
Слуги вірненькіі,
Запрягайте коня,
Коня вороного,
Та догоняйте літа
Мої молодіі!
—Ой, пане-жъ нашъ старий.
А розумъ твой дурний,
Ти коней потомишь,
А літъ не нагонишь.

31.

Ой, изъ-за гори тихій вітеръ віе,
Козаченько пшеничоньку сіе,
Дівчинонька молодая обідати спіе.
Козаченько сіва не доходе,
Дівчинонька зъ обідомъ приходе.
— Дівчінонька, принісъ тебе дідко!
Розсіявъ я пшениченьку рідко.
—Козаченько, слово твое пусто;
Та вродитця пшениченька густо....
Козаченько пшениченьку косе,
Дівчинонька мале дитя
На ручинькахъ по світлонці носе.
—Козаченько, хоть ти тайся и не тайся,
А сей хлопець въ тебе удався.
—Дівчинонька, бери-жъ коня вороного,
Та не кажи на мене молодого.
Дівчинонька, бери-жъ коня во наряді,
Та не кажи при большой громаді.

Примѣчаніе. Пѣсня не окончена.

Пѣсни подъ новый годъ.

(Колядки).

1.

Ой, въ лісу, въ лісу,
На жовтомъ піску
Ходила пава,
Перьічки сбирала,
Въ рукавець клала,
Віночокъ плела,
До церкви йшла.
Тутъ паны стояли,
И удивлялися:
Чи попівна,
Чи королівна,
Чи (имя дѣвушки),
Чи (отчество дѣвушки).

Примѣчаніе. Пѣсню эту взрослыя дѣвушки поютъ передъ хатою своей подружки. А парубкамъ поютъ такую пѣсню):

2.

Ой, рано, рано
Кури запіли,
А ще раньше вставъ
(Имя и отчество),
Въ дзвінъ зазвонивъ,
Братцівъ побудивъ:
Вставайте, братци,
Копей сідлайте,
Въ поле їзжайте,
Та ловите
Куну въ дереві,
А дівку въ теремі.

3.

Василева мати
Пішла щедровати,
Золотий хрестъ держати,
Золоту кадильницю.
Кадитеся, люди,
Къ вамъ Христосъ буде.
Дожидай добрий вечеръ,
Перігъ довгий дай!
А якъ не даси пирога,
Возьму вола за рога;
А кобилу за чупрунъ;
Поведу на торжокъ,
Та виміняю пиріжокъ.
Довго стояти—
Померзли пяти!
Коротки свитки—
Померзли литки!

Примѣчаніе. Пѣсню эту поютъ хлопцы, которые въ этотъ вечеръ собираютъ паляницы, вареники, а иногда даютъ сала.

4.

Ой, на річці Іордані,
Тамъ Пречиста ризи прала.
Поправши, повішала
На килині, на малині.
Де ни взялись янголята,
Та узяли на крилята,
Та понесли ризи
По-підъ небесахъ.
Усі небеса ростворилися,
Усі святі поклонилися.

5.

По крутій горі
Мати Божа ходила,
Зустріла двохъ жидовятъ,
Стала ихъ спрашивати:
Чи Христа мучили?
—Не ми Христа мучили,
А мучили наши предки.
А наши предки
Церкву будують,
А въ тіі церкви
Три гроба стоять:
Первий Ісусъ Христовъ,
Другий Иванъ Христителевъ,
А третій гробъ Мати Божні.
Надъ Сусомъ Христомъ
Рожа розцвіла,
Надъ Иваномъ Христителемъ
Свічи палають,
Надъ Дівою Маріею
Книги читають.
Якъ зъ тої рожи
Та вилитівъ птахъ,
Та политівъ по підъ небесахъ.
Ой, то не птахъ,
То синъ Божий.
Усі небеса ростворилися,
Усі святіі поклонилися.

Въ видѣ общаго примѣчанія къ помѣщеннымъ здѣсь пѣснямъ, мы считаемъ необходимымъ пояснить, что настоящій сборникъ г. Иллюминарскаго представляетъ большею частью варіанты къ малороссійскимъ пѣснямъ, помѣщеннымъ въ сборникахъ профессоровъ Максимовича, Срезневскаго Костомарова, князя Цертелева, гг. Метлинскаго, Жеготы и др. При всемъ томъ, записанныя г. Иллюминарскимъ пѣсни имѣютъ то неоспоримое значеніе, что указываютъ, насколько видоизмѣнялся народная украинская поэзія въ памяти

рода съ удаленіемъ его отъ этнографическ ской родины своей (балан-
ские малороссіяне состоятъ изъ выходцевъ Украины) и наскольк-
, наконецъ, поэзія эта изсякаетъ въ народной памяти какъ отъ
емени, такъ и по мѣрѣ удаленія народа отъ своей этнографичес-
й метрополіи—Украины. Для этнографа важны даже тѣ искаженія,
торымъ подвергается народная поэзія и сама физіономія народа
ъ вліянія на него другихъ народностей и видоизмѣнившихся усло-
й жизни.

Примѣч. редак. „Памят. книжки“.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Стр.

Предисловіе . . . . . I—IV.

Часть I.

Отдѣлъ I.

Мѣсяцесловъ . . . . . 1—12
Дни нецензутственные . . . . . 13.
Росписаніе о времени прихода и отхода почтъ въ городахъ саратовской губерніи . . . . . 14—25.
Списокъ почтовымъ отдѣленіямъ и станціямъ въ саратовской губерніи. 26.
Исчисленіе разстояній отъ Саратова до столичныхъ, губернскихъ и областныхъ городовъ Имперіи для взысканія вѣсоваго сбора за пересылку посылокъ . . . . . 27—28.
Списокъ городамъ саратовской губерніи съ показаніемъ разстоянія ихъ между собою . . . . . 28.
Росписаніе поѣздовъ тамбовско-саратовской желѣзной дороги . 29—30.
Списокъ почтовымъ ящикамъ, размѣщеннымъ по городу Саратову, для опусканія въ нихъ писемъ . . . . . 31.
Таблица восхожденія и захожденія солнца въ Саратовѣ . 32—35.

Отдѣлъ II.

Адресъ—календарь лицамъ, служащимъ въ губерніи . . 38—187.

Часть II.

Отдѣлъ I.

Сводъ статистическихъ свѣдѣній о губерніи (за 1870 и отчасти 1871 годъ, по отчетнымъ данным 1870 года) . . . . 1—50.
Статистическія таблицы къ своду . . . 51—115.

Отдѣлъ II.

Состояніе городскаго хозяйства въ Саратовѣ ко времени введенія новаго городскаго управленія . . . . 118—123.
Крестьянское дѣло въ саратовской губерніи . . 124—133.
О состояніи селеній поселянъ-собственниковъ (бывшихъ колонистовъ) саратовской губерніи за 1870 годъ (по отч. сар. конт. ин. посел.); съ дополн. свѣд. о передачѣ сихъ кол. въ 1871 г. въ вѣдѣніе общихъ учреж. 134—156.
Статистика преступленій по саратовской губерніи за 1870 годъ, статья *Иван—ова* . . . . 157—176.
Дѣятельность учебно-заработнаго дома въ Саратовѣ . 177—181.
Народное образованіе въ саратовскомъ уѣздѣ . . 182—232.
О дѣятельности общества саратовскихъ врачей „Бесѣда“ . 233—238.
О сельско-хозяйственной производительности саратовскаго уѣзда, статья *Н. Альмединена* . . . . 239—242.
О торговыхъ оборотахъ пристаней въ саратовской губерніи (съ добавленіемъ о фарватерѣ р. Волги) . . . 242—248.
Списокъ водяныхъ мельницъ, размалывающихъ пшеницу . 249—250.

Судоходные пути въ предѣлахъ саратовской губерніи . . 250—253.
О слободѣ Елани . . . . 254—260.
О сельскомъ хозяйствѣ въ Баландѣ, статья *С. Г. Илюминарскаго* . 261—273.
Дополненіе къ этой статьѣ . . . . 274—277.

Отдѣлъ III.

Малороссійскія пѣсни, записанныя въ Баландѣ (аткарскаго уѣзда) дѣйствительнымъ членомъ статистическаго комитета *С. Г. Илюминарскимъ*. (1—27).
Слобода Самойловка, Три Острова тожъ (этнографическій очеркъ), статья *И. Горизонтова* . . . . (28—43).
Село Кунчерово (этнографическій очеркъ), статья *Н. Прозина* . (44—51).
О древней плащаницѣ въ Вольскѣ . . . . (52—54).